způsobem glossuje starý a přece stále nově se měnící problém poměru vůdců k massám. Man patří k intelektuálům, kteří nepozbyli souvislosti s massami, proto tím cennější jsou jeho úvahy. L.

Platonův Gorgias: Přeložil František Novotný. 8°, stran 131, Kč 27, Laichtrova filosofická knihovna, svazek 2., Jan Laichter v Praze, 1932. — Stává se dosti zřídka, aby knihy, jichž vznik nás dělí takovou ohromnou časovou propastí, byly ještě stále tak akutní jako je Platonův Gorgias. Více než dvě tisíciletí uplynula a přece, čteme-li dialog Platonův a zvykneme-li si na tuto dnes již nezvyklou literární formu, zdá se nám, že se poměry vůbec nezměnily. Sokratovy šlehy platí stejně na plané demagogy dneška jako starověku. Snad ledaže byli starověcí demagogové skrupulosnější ve formě. Přes tento předsudek jsme se za ta dvě tisíciletí přenesli. Demagogie dneška je očištěna od veškerého zdání vkusu. L.

Stuart Chase: Člověk a stroj. Přeložil dr. Vladimír Boháček. Stran 433, 8°, Kč 46, vydal Jan Laichter v Praze, 1931. — V diskusi o světové krisi jest v popředí otázka strojů. Jsou lidé, kteří v nich vidí příčinu všeho neštěstí a chtěli by je proto odstraniti jako Ghandi, kdežto jiní hlásají nezadržitelnost pokroku, aniž by se starali o jeho sociální a hospodářské důsledky. Pro řešení každého problému je nutno především věděti co nejpřesněji, o co jde. To platí při řešení otázky strojů více než kde jinde, neboť není snad nikde tolik si odporujících názorů jako právě v tomto problému. Chase tyto rozpory konfrontuje, odhaluje jejich neupřímnost nebo povrchnost, široce a důkladně rozvíjí vývoj strojů a jejich účelnost a vliv na civilisaci. Dochází k přesvědčení, že vina není na strojích, nýbrž na lidech, kteří jich nedovedou užívati, kteří je zneužívají tak, že nejsou požehnáním, nýbrž často kletbou. Stroje mají ušetřiti člověku práci, místo toho ji rozmnožují a zaplavují svět takovou spoustou statků, že je nemůže spotřebovati, při čemž ještě se vkus a dokonalost jejich tak mění, že se stávají bezcennými dříve než se opotřebují, ba často ještě dříve. Ohromně se mrhá surovinami, jichž zásoby v dohledné době budou vyčerpány. Tempo práce se stupňuje, lidé se nahrazují stroji, výrobní náklady se snižují, ale tato úspora nejde k dobru lidstva, naopak, nezaměstnanost roste a oč se sníží výrobní náklady, o to se zvýší prodejní, neboť za každou cenu jest nutno vnutiti konsumentu vyrobené statky. A toto šílení vrcholí ve výrobě válečných zbraní, zejména letadel, jež jsou dnes s to, zničiti v několika málo hodinách celé civilisace. Chase přirovnává stroj k miliardě divokých koní, kterým schází vozataj, aby jimi dovedl vládnouti a připojuje také program tomuto vozataji, který je ovšem nadlidský, i když jest logický. Je málo knih, které by byly tak poučné a tak poutavé jako tato. Dr. Lepař.

Dr. Václav Vaněček: K soudní imunitě duchovních statků na Moravě. (Prací ze semin. čs. pr. dějin na pr. fak. Karl. univ., vyd. prof. dr. J. Kapras, č. 17, stran 47, velká osmerka, Praha 1931, v komisi Bursík a Kohout.) Nová práce Dra Vaněčka je pokračováním rozsáhlejší monografie vydané roku 1928 s názvem »Studie o imunitě duchovních statků v Čechách do polovice 14. stol.« Autor se zde soustřeďuje na jeden úsek z vývoje moravských imunit, totiž na imunitu procesní. Přes to však přesahuje jeho práce rámec úzké monografie, neboť Vaněček patří mezi autory, kteří vlastní badatelskou činností přezkoumávají veškeré otázky, na něž i jen letmo narazí. V první kapitole (str. 5—14) doloženo jest, že podobně jako v Čechách byla i na Moravě na všech stupních vývoje důležitou složkou imunity výsada, jíž se výnos soudního řízení zavedeného s poddaným imunisované vrchnosti přenášel na vrchnost.

V druhé kapitole (str. 12—20) vytyčuje autor, že zvláštním rysem vývojem imunity na Moravě je instituce zákazu přímého styku výkonných orgánů soudních s poddanými imunitními. Tento zákaz je formulován v privilegiích oněch ústavů, jež dostaly výsady typu velehradského. Historickou úlohu tohoto zákazu vykládá Vaněček v souvislosti se svým zvláštním pojetím vývoje pozemkové vrchnosti u nás.

V třetí kapitole (str. 21—30) autor detailním právnickým rozborem zpráv jež máme zachovány v imunitních textech, řeší nově a samostatně otázku nároku a svodu, dvou starých forem řízení se zlodějem a zjišťuje, jak se k těmto starým institucím měly imunitní výsady moravských klášterů.

Čtvrtá kapitola (str. 31—44) dokazuje, že exempce poddaných z příslušnosti k pravidelným soudům se objevuje na Moravě teprve ve druhé polovině 13. století, kdy se již také zároveň uznává vrchnostenské soudnictví církevních vrchností. V této souvislosti řeší autor nově otázku hradských soudů na Moravě.

V příloze (str. 44—47) podává autor vedlejší výsledky svého juristického studia moravských imunitních listin, totiž přehled filiace moravských imunitních textů. Zároveň ukazuje, jak se vytvořil typický moravský imunitní text, text olomoucko-velehradský, přejímaný řadou klášterů. V řadě bodů došel tak Vaněček k výsledkům shodným s těmi, jež zjistil prof. Zatschek v práci, která vyšla současně s prací Vaněčkovou *) a která se obírá právě jen zevní, diplomatickou stránkou moravských imunitních výsad.

Pozoruhodná jest zmíněná již úspěšná autorova snaha vyřešiti vždy celý komplex otázek podružných, vázaných na otázku hlavní, čímž práce nabývá plastičnosti a chvályhodná je péče o stručnost výrazu, jíž autor dospívá ke značnému zhuštění rozsáhlé látky. Bohatost průpravné myšlenkové práce jest z celého spisu jasně patrna. V úvodu autor napovídá, že chystá novou rozsáhlejší práci opět na téma právního postavení duchovních statků v českých zemích. Znajíce seriosnost a píli autorovu, věříme, že půjde tu o další obohacení nezpracovaných partií našeho právního vývoje. do nichž již autor s uznaným úspěchem přinesl nové směry. —jkt—

Betrand Russel: Manželství a mravnost. Praha. Aventinum, 1931, str. 260, cena 38 Kč. Čelný filosof anglický podává nejprve dějiny instituce manželství vůbec a manželské morálky zvláště. Probírá nejprve systém matrilineální, pak patriarchální a spolu s nimi související názory náboženské. Pak podává rozbor křesťanské etiky a romantické lásky středověké, z ní plynoucí, a líčí osvobození ženy, které, dle jeho mínění, nastalo v 19. století a dokonává se v dnešní době. Po úvodních kapitolách podává vlastní svůj názor o manželství a pohlavní morálce vůbec v kapitolách: o tajnůstkářství v pohlavním životě, významu lásky v lidském životě, manželství, prostituci, manželství na zkoušku, rodině v dnešní době a v individuální psychologii, rodině a státu, rozvodu, populaci, eugenice, pohlaví a osobním blahu a pohlaví jako jedné z hodnot lidského života. Na to v závěru resumuje výsledky svého zkoumání.

Russel vychází z názoru, že základem dnešní instituce manželství zůstávají náboženskokonvenční názory křesťanské, které se nehodí pro naši dobu. Emancipace ženy z moci mužovy a postupné přebírání otcovských funkcí státem působí prý k oslabení instituce otcovství vůbec. Z toho důvodu navrhuje Russel, arci ve formě pro právníka velmi málo určité, takovou zákonodárnou úpravu manželství, jíž by vzájemně svoboda obou manželů byla co nejméně obmezena. Z toho plyne i ten důsledek, že zákonné důvody rozluky manželství mají býti rozmnoženy, zejména má pak býti všude zavedena rozluka manželská na základě souhlasu obou manželů. Rozluka na základě vůle jednoho manžela má býti dovolena zvláště v případě duševní a vážnější tělesné choroby druhého manžela. Proti tomuto laxnímu poměrně hledisku hájí Russel velmi důrazně povinnosti rodičů k dětem. Nejoriginelnější myšlenkou a s právnického hlediska nejzajímavější jest Russelovo přání, aby stát převzal eugenickou péči o potomstvo v tom směru, že by stanovil přesné meze populačnímu přírůstku obyvatelstva tím, že by užívání prostředků kontracepčních bylo stanoveno pro určité případy.

Russelova kniha jest nesporně dílem velmi duchaplným a zajíma-

*) Beiträge zur Diplomatik d. mähr. Immunitätsurkunden (1931).